

Eucharistie/Večeře Páně - zpráva z dialogu zástupců BWA a ŘKC

Výtah z dokumentu [“Slovo Boží v životě církve, Zpráva mezinárodních rozhovorů mezi Římskokatolickou církví a Světovým svazem baptistů, 2006-2010”](#)

116. Eucharistie/Večeře Páně[1] je pro církve zásadní. Eucharistii/Večeři Páně slavíme v poslušnosti Ježíšovu příkazu: „To čiňte na mou památku“ (1. Kor 11,24; Lk 22,19).[2]

117. Baptisté a římsští katolíci se shodují v tom, že bez Eucharistie/Večeře Páně by církve nebyla církví. Stejně také však neexistuje Eucharistie/Večeře Páně bez církve. Není totiž soukromým nebo individuálním činem, ale vždy se uskutečňuje v rámci společenství. Římsští katolíci věří, že Eucharistie v jistém smyslu „utváří církev“[3]. Baptisté, kterým je většinou toto vyjádření cizí, souhlasí s tím, že při Večeři Páně Kristus sjednocuje ty, kteří přijímají chléb a víno se všemi ostatními věrnými v jedno tělo, církve (1. Kor 10,16-17). Účast na Eucharistii/Večeři Páně obnovuje, posiluje a prohlubuje začlenění do církve, kterého bylo dosaženo obrácením a křtem.

118. Slavení Eucharistie/Večeře Páně je zároveň znamením a zdrojem jednoty (1. Kor 10,16 a násl.). Všichni toužebně očekáváme čas, kdy jí budeme moci slavit společně, a proto vyhlížíme viditelnou jednotu na zemi a konečný příchod Božího království. V současnosti je pro nás bolestné, že nemůžeme plně sdílet společenství stolu Páně.

V pohledu římských katolíků je svátost zároveň jednáním Krista a jednáním církve skrze Ducha a „její slavení v konkrétním společenství je znamením skutečné jednoty společenství ve víře, v bohoslužbě a v životě.“[4] Proto je účast na Eucharistii nerozlučně spojena s plnou účastí v církvi a je jejím viditelným výrazem. Římskokatolická církev navíc také učí, že „křtem jsou členové jiných církví a církevních společenství přivedeni k reálnému, třebaže nedokonalému společenství s římskokatolickou církví a že křest, který vytváří svátostné pouto jednoty mezi všemi, kdo jím byli znovuzrozeni... zcela směřuje k nabytí plnosti života v Kristu.“[5] Ve světle těchto dvou základních principů, „římskokatolická církev běžně umožňuje účast na eucharistickém společenství ... pouze těm, kteří s ní sdílejí jednotu víry, bohoslužby a církevního života. Ze stejných důvodů však rozpoznává, že v určitých případech, výjimečně a s určitými podmínkami, může být přístup ke svátostem (Eucharistie, smíření a pomazání nemocných) umožněn, nebo i doporučen křesťanům z jiných církví a církevních společenství.“[6]

Baptisté souhlasí s římskými katolíky v tom, že účast na Večeři Páně posiluje společenství věřících v církvi a ke stolu Páně jsou většinou zváni věřící ze všech křesťanských společenství.[7] Obvykle v tomto kontextu zmiňují, že „jde o stůl Páně, nikoliv o náš stůl.“ Způsob pozvání se mezi jednotlivými sbory liší, často jsou však „zváni všichni, kteří milují Pána Ježíše Krista v upřímnosti a pravdě.“

119. Bible hraje formativní roli v eucharistické liturgii a v pořádku bohoslužeb, při nichž se slaví Večeře Páně.

120. Římsští katolíci i baptisté prohlašují, že nás Písmo poučuje o praxi Eucharistie/Večeře Páně, která je strukturována na základě jednání Ježíše tak, jak o něm svědčí Písmo: Ježíš vzal, lámal a požehnal chléb a dal jej svým učedníkům, vzal kalich vína, požehnal ho a dal jej učedníkům. Baptisté jsou přesvědčeni o tom, že přijetí této pasáže Písma jako modelu, znamená sdílet chléb i víno se všemi ve shromážděném společenství. U římských katolíků může být po 2. vatikánském koncilu

Eucharistie přijímána pod způsobou chleba i pod způsobou vína všemi věrnými,^[8] třebaže většinová praxe se na různých místech a v různých podmínkách liší. Římští katolíci věří, že Kristus je zcela a úplně přítomný v obou živlech.^[9]

Při Eucharistii/Večeři Páně také pronášíme slova Písma jako vyjádření víry církve, která usiluje o formování života podle Božího Slova. Baptistický bohoslužebný pořádek se většinou zaměřuje na „slova ustanovení“ zaznamenaná Pavlem (1. Kor 11,23-26), čímž se drží biblického žánru vyprávění. Děje se tak předáváním „tradice“ (v.11) tím, že se příběh zvěstuje shromážděnému společenství. Římskokatolická mešní liturgie užívá Pavlových slov ve formě modlitby díkuvzdání Otci a v modlitbě posvěcení živlů. Baptisté tedy zdůrazňují biblický prvek příběhu, římskokatolická praxe klade důraz na biblický prvek dramatu a ztvárňuje lámání chleba a pozdvihnutí kalicha (které může být také - ač ne tak výrazně - přítomné v baptistické formě bohoslužeb).

121. V řádu slavení Eucharistie/Večeře Páně je patrný trojiční vzorec. Církev se modlí k Otci v díkuvzdání (*eucharistia*) tak jako Ježíš, připomíná si Boží jednání v historii spásy; vzpomíná, oslavuje a účastní se (*anamnesis*) smrti a vzkříšení Syna; a prosí Ducha Svatého (*epiclesis*), aby byl skrze něj Kristus svým učedníkům skutečně přítomný.

122. *Anamnesis*, neboli připomínka je centrálním pojmem, který slouží k objasnění dimenzí oběti a časovosti ve svátosti/nařízení. Baptistům i římským katolíkům posloužila moderní biblická věda, která zdůrazňuje, že připomínka (*anamnesis*) ve Starém i Novém zákoně není pouhou historickou vzpomínkou, ale přítomnou účastí na Božích mocných skutcích, které se odehrály v minulosti.

123. Římští katolíci chápou připomínku (*anamnesis*) i prosbu k Duchu Svatému (*epiclesis*) v silném smyslu slova. Církev si při Eucharistii nejen připomíná utrpení a vzkříšení Ježíše Krista, ale také „přináší Otci oběť jeho Syna, která nás s ním smiřuje.“^[10] Římští katolíci věří, že Eucharistie je obětí, protože předkládá (zpřítomňuje) oběť na kříži, která byla vykonána jednou pro vždy. Jde o připomínku této oběti a o uplatnění důsledků této oběti v odpuštění hříchů^[11] (srov. 1. Kor 11,23; Žd 7,24 a 27). V liturgické oslavě je událost Kristova utrpení „v jistém smyslu učiněna přítomnou a skutečnou.“^[12] Římští katolíci věří, že oběť Krista na kříži a oběť Eucharistie je jednou a tou samou obětí, „nikoliv zmnožením, nebo opakováním obětí“.^[13] V eucharistii se oběť Krista stává také obětí církve, těla Kristova, které má účast na oběti své Hlavy.^[14] Skrze předkládání (nikoliv skrze opakování) oběti Ježíše Krista prostřednictvím *anamnesis* je církev sjednocena s obětí Krista, Kristem samotným, který jedná skrze svého ustanoveného služebníka. Církev se modlí k Duchu Svatému (*epiclesis*) s prosbou, aby proměnil chléb a víno ve svátostné tělo a krev jejího Pána, Ježíše Krista. Prosí také za to, aby Duch proměnil všechny přítomné v církev těla Kristova.

124. Baptisté s římskými katolíky nesouhlasí ve všech ohledech obětního charakteru obřadu, třebaže zde nachází určité podobnosti s vlastním pojetím. Rozpoznávají, že porozumění pojmu *anamnesis* ve smyslu Písma objasňuje důraz římských katolíků na skutečnost, že Eucharistie není opakováním Kristovy oběti. Ve vlastním porozumění památky (*anamnesis*) také baptisté věří tomu, že mají účast na samotné události Ježíšovy smrti a vzkříšení a že mají podíl „na všech výsadách“ plynoucích z Kristovy spásné oběti.^[15] Činí však rozdíl mezi „účastí“ na Kristově sebeobětování a „přinášením“ Kristovy oběti před Otce, protože věří, že je to pouze sám Kristus, který tuto oběť může přinášet. Když se modlí k Bohu jakožto Duchu Svatému (*epiclesis*), činí tak s prosbou o pomoc při uskutečnění památky a žádají, aby si Duch Svatý použil znamení chleba a vína k jejich upevnění bližšího společenství s Kristem a spolu navzájem. Nežádají Ducha Svatého o proměnu podstaty chleba a vína. Proto také popisují Večeři Páně, vedle jiných bohoslužebných činností, jako „oběť *díkuvzdání*“ (*eucharistia*), (Žalm 50,14; Žd 13,15; srov. 1. Pt 2,5), nebo jako „duchovní obětování vši možné chvály Bohu.“^[16]

125. Kristus je svým učedníkům při slavení Eucharistie/Večeře Páně „skutečně přítomný“.

126. Římští katolíci věří, že je v Eucharistii proměněna podstata chleba a vína v podstatu těla a krve Kristovy skrze účinnost Slova Ježíše Krista a působením Ducha Svatého. Proto římské katolíci tvrdí, že Kristus je v Eucharistii v plném smyslu slova „pravdivě, skutečně a podstatně přítomný,“^[17] přesto že živly zůstávají svým vnějším vzhledem, pro dotyk, čich a chuť nadále chlebem a vínem. Tato přítomnost počíná v okamžiku posvěcení a trvá tak dlouho, dokud trvá podoba chleba a vína. Pro římské katolíky je tato podstatná proměna označena „vhodně a správně jako transsubstanciací“.^[18]

127. Baptisté věří, že Kristus, který je svému lidu vždy přítomný, je jistě přítomný u svého stolu. Někteří baptisté mají za to, že účast na chlebu a víně jim napomáhá k hlubšímu uvědomění si Ježíšovy přítomnosti; jiní mají za to, že také Kristus *sám* je hlouběji a intenzivněji přítomný svému lidu při užití živlů (nikoliv v nich). Jak formuluje jedno současné baptistické vyznání víry „v uskutečňování Večeře zakoušíme spásnou blízkost a společenství Ježíše Krista, když si připomínáme jeho utrpení a jeho smrt za nás.“^[19] Baptisté tedy nepřijímají žádné učení o změně „podstaty“ chleba a vína a také v minulosti odmítali „transsubstanciací“.^[20] Někteří místo ní zdůrazňovali „duchovní stravu a pití“, duchovní „výživu“ v Kristu.^[21] Všichni také kladou důraz na přítomnost Krista v „těle“ společenství věřících, kteří mají podíl na chlebu a víně, jakožto i skrze užití živlů samotných. Odkazují přitom na Pavlův výrok: „Protože je jeden chléb, jsme my mnozí jedno tělo, neboť všichni máme podíl na jednom chlebu.“ (1. Kor 10,17). Takto baptisté nacházejí souvislost mezi jejich eklesiologií společenství smlouvy a oslavou Večeře Páně. Římští katolíci také rozpoznávají, že přítomnost Krista se neváže pouze na živly, ale týká se také čteného a kázaného slova, shromážděného společenství a představeného služebníka. Zdůrazňují nicméně, že Kristus je nejplněji přítomný v eucharistických živlech,^[22] což je vyjádřeno v učení o transsubstanciaci.

128. Rozdílné způsoby zacházení baptistů a římských katolíků s živly chleba a vína po skončení obřadu ukazují na rozdíly v porozumění Kristovy přítomnosti při Eucharistii/Večeři Páně. Baptisté nakládají se zbyvajícím chlebem a vínem způsobem, který odpovídá jejich „oddělení“ pro bohoslužebné užití, ve kterém slouží jako znamení života a smrti Ježíše Krista,^[23] nemají však za to, že musí být chléb a víno zkonsumováno, nebo chléb uchován.

129. Baptisté a římské katolíci se také odlišují v určení toho, kdo vede, nebo vysluhuje Eucharistii/Večeři Páně. Aby byl Kristus ve svátosti přítomný, je pro římské katolíky nutné, aby byly živly posvěceny knězem. V eucharistické liturgii kněz jedná „v osobě Krista - hlavy“ (*in persona Christi capitis*) ve vztahu ke Kristovu tělu, tedy církvi. Jedná také „v osobě církve“ (*in persona ecclesiae*) ve smyslu obětování kněžské modlitby církve Otci. V římskokatolické teologii je Kristus hlavním aktérem ve všech svátostech a je také hlavou církve. Je to Kristus v moci Ducha Svatého, kdo působí změnu v živlech, aby se tak staly jeho tělem a krví. Služba kněze svátostně reprezentuje Krista a umožňuje tak účinně pronést Kristova slova ustanovení v první osobě jednotného čísla („Toto je mé tělo,... toto je kalich mé krve“). Proto je „v církevní službě ustanoveného kněze své církvi přítomný sám Kristus jako Hlava svého Těla...“^[24] Kněz je skrze vysvěcení učiněn „podobný veleknězi a je mu dána autorita jednat v moci a na místě osoby samotného Krista.“^[25] Protože svátost činí ve znamení přítomné to, co znamení označuje, uskutečňuje svátostně kněžství uprostřed společenství věřících viditelnou přítomnost Krista jako hlavy církve.^[26] Kněžská svátostná reprezentace Krista a Kristovy osobní přítomnosti a jednání v liturgii utváří dynamický a stále probíhající vztah vzájemné účasti na svátostném dění.

Baptisté oceňují důraz římských katolíků na osobní přítomnost a jednání Krista, nacházejí však nesoulad mezi *nutností* svátostného úřadu kněze pro slavení Večeře a vírou v to, že církev je formována přítomností vzkříšeného Krista - ve čteném a kázaném slovu, ve svátostech/nařízení a ve shromáždění církve. Vzkříšený Kristus stojí uprostřed shromáždění, které je pod jeho vládou. Je jeho tělem a on sám zůstává jeho hlavou. Krista činí viditelným celé shromáždění jako tělo Kristovo. Od počátků vnímali baptisté ustanoveného služebníka jako Kristův dar církvi a považovali službu spojenou s udělováním svátostí/nařízení za zodpovědnost a privilegium udělené

Kristem. [27] Služebník u stolu Páně reprezentuje celou církev Boží (viz dále §171) a napomáhá tak k uvědomění, že stůl Páně není pouze soukromým stolem místního společenství. Spatřovat však v úřadu samém jakési *zajištění* Kristovy přítomnosti ve svátosti/nařízení znamená pro baptisty snižování Kristovy vlády a to i tehdy, když (jak baptisté věří) jde předně o službu svěřenou Kristem. U baptistů téměř vždy stolu předsedá ustanovený služebník, který je společenstvím povolán za pastýře (pokud je přítomný, či přítomná); je tomu však spíše pro pořádek, než z nutnosti a při některých příležitostech může, pokud s tím souhlasí místní společenství, stolu předsedat i laik. [28] Ve srovnání baptistické víry a praxe s vírou a praxí římských katolíků nacházíme rozdíly, ale také určitou shodu v tom, že Kristus dal církvi služebníky slova a svátosti/nařízení.

130 Eucharistie/Večeře Páně má silný etický a eschatologický rozměr.

131. Mezi rozměry církve, které jsou přijímány baptisty i římskými katolíky nepatří pouze *koinonia* (společenství), *kérygma* (zvěstování), *leiturgia* (bohoslužba, která obsahuje díkuvzdání, nebo „eucharistii“), ale také *diakonia*, služba druhým. Všechny tyto rozměry jsou v Eucharistii/Večeři Páně jasně vyjádřeny. Tato zvláštní společná jídla nás vedou k tomu, abychom se sdíleli s ostatními (zvláště s potřebnými) a projevili tak spravedlnost a milosrdenství. Odpovídající slavení Eucharistie/Večeře Páně předchází u baptistů i římských katolíků vyznání viny (1. Kor 11,27-31) a slova svatého Pavla bezpochyby ukazují, že toto vyznání má zvláštní souvislost s lítostí nad nedostatečností naší péče o druhé (1. Kor 11,33-34). Římští katolíci i baptisté zdůrazňují eschatologickou orientaci Eucharistie/Večeře Páně, „dokud Kristus nepřijde“. Zakoušíme tedy Eucharistii/Večeři Páně jako „mesiášskou hostinu“, ve které je budoucnost v jistém smyslu již přítomná, přesto však naše naděje vyhlížející k příchodu Boží vlády v plnosti, zůstává motivací k práci na proměně naší současné lidské společnosti.

[1] Slovo „Eucharistie“ znamená „Díkuvzdání“. Tento pojem není mezi baptisty běžně užíván, římská katolická církev jím označuje Večeři Páně.

[2] Na tučně zvýrazněných částech se účastníci dialogu shodují.

[3] *Katechismus katolické církve* (dále jen *KKC*) 1396.

[4] Papežská rada pro jednotu křesťanů, *Direktář k provádění ekumenických principů a norem*, 129. České vydání Scriptum, Praha 1995.

[5] *Direktář k provádění ekumenických principů a norem*, 1995, 129. Viz *KKC* 1399-1401.

[6] *Direktář k provádění ekumenických principů a norem* 131.

[7] Ve světě je mezi baptisty obvyklý „otevřený stůl Páně“, ne tolik „otevřené členství“. V některých oblastech jako jsou Brazílie nebo Mexiko může být stůl Páně zpřístupněn jen baptistům.

[8] 2. vatikánský koncil, Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium* 55.

[9] *KKC* 1390.

[10] *KKC* 1354, 1362-1372.

[11] Tridentýnský koncil (1562): DS 1740.

[12] *KKC* 1363.

[13] *KKC* 1367.

- [14] KKC 1368.
- [15] *Vyznání víry* (Londýn: 1677), XXX.1,7; *Ortodoxní vyznání* (Londýn: 1679), XXXIII.
- [16] *Vyznání víry* (Londýn: 1677), XXX.2.
- [17] Tridentský koncil , zasedání 13, kánon 1.
- [18] Tridentský koncil, zasedání 13, kánony 2 a 4.
- [19] *Vyznání víry Jednoty svobodných evangelických/evangelikálních církví v Německu*, in Parker, *Baptists in Europe [Baptisté v Evropě]*, s. 57-76, II.1.4.
- [20] *Vyznání víry* (Londýn: 1677), XXX.6.
- [21] *Stručné vyznání víry* (Amsterdam: 1610), 32; *Vyznání víry* (London: 1677), XXX.1,7
- [22] 2. vatikánský koncil, Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium* 7.
- [23] *Vyznání víry* (Londýn: 1677), XXX.5: „jsou odděleny k užití stanoveného Kristem.“
- [24] KKC 1548.
- [25] Pius XII, Encyklika o posvátné liturgii *Mediator Dei*, 20 listopadu 1947, 69: AAS, 39 (1947) 548.
- [26] Konstituce o církvi *Lumen Gentium* 21.
- [27] *Stručné vyznání* (Amsterdam: 1610), 24; *Vyznání víry* (Londýn: 1677), XXVI.8; *Ortodoxní vyznání* (Londýn: 1679), XXXIII.
- [28] Taková byla již praxe ve společenství Thomase Helwyse v Amsterdamu; viz *Deklarace víry* (Amsterdam: 1611), 11.